

MCU Khonkaen Campus
30th ANNIVERSARY

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓๐ หมู่ ๑ ต.โคกสี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทร.๐-๔๓๒๘-๓๕๔๖-๗
www.mcukk.com

NIC 2016 The 3rd National
and the 1st International Conferences 2016

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon kaen Campus
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

NIC 2016

The 3rd National and the 1st International Conferences 2016

"Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society"

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3
และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1
“พุทธบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน”

หน่วยงานเจ้าภาพร่วม Co-Hosts

28 March 2016

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon kaen Campus

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ระดับนานาชาติครั้งที่ ๑
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
เรื่อง “พุทธบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน”
ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสถาบันเครือข่ายอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ที่ปรึกษา : พระโสภณพัฒนบัณฑิต, ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
พระครูปริยัติธรรมวงศ์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร
อาจารย์จีระ ศรีเสนา ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
อาจารย์พลเผ่า เพ็งวิภาศ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
อาจารย์บุญมา ทวิภักดิ์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระครูภาวนาโพธิคุณ, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น
ดร.วิทยา ทองดี ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต

บรรณาธิการ : รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

กองบรรณาธิการ : พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ดร. พระมหาสำราญ กมมสุทฺธ, ผศ.ดร.
พระมหาโยธิน โยธิโก, ผศ. พระมหาประกาศ อาภาโร
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี
ดร.นาคพล เกินชัย ดร.สุรพล พรหมกุล ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล
ดร.นิรัช เรืองแสน ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์นิเทศ สนั่นนารี
อาจารย์ชยันต์ บุญพิโย ดร.ปัญญา คล้ายเดช ดร.ธวัชรัตน์ แดงหาญ
อาจารย์ณกนก เมืองโคตร คุณสาริกา ไสวงาม
คุณจารุวรรณ ประวันเน

ศิลปะและรูปเล่ม : พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ดร.สุรพล พรหมกุล

คอมพิวเตอร์ดีไซน์ : นายวัชรพงษ์ ผาปจันดา และ พระมหาสุรินทร์ ปสิทธิเมธี

พิมพ์เมื่อ : มีนาคม ๒๕๕๙

จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-300-210-5

จัดพิมพ์ในงาน : การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ระดับนานาชาติครั้งที่ ๑
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
วันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

พิมพ์ที่ : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา ๒๓๒/๑๙๙ ถนนศรีจันทร์
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๓๒๘-๖๘๙-๙๑ โทรสาร ๐๔๓-๓๒๘-๖๙๒
Email: klungpress@hotmail.com

➢ กฤษ โยทุม	๓๓๔
➢ ไผ่วรรณ ปุริมาตร	๓๔๓
➢ พระมหาอุดร ธมมปญโญ	๓๕๗
➢ พระครูปริยัติวิธานเมธี	๓๗๐
➢ พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี	๓๗๙
➢ วันทณีย์ พรรณศรี	๓๘๗
➢ บุญชัย อาทิตยตั้ง	๓๙๗
➢ พระวินัยธรนรินทร์ จันทสโร (วรรณ)	๔๐๖
➢ อภิวัฒน์ พุทธจร	๔๑๓
➢ ดร.ณัฐกร ปังละอ	๔๒๐
➢ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค (บัวผัด)	๔๒๒
➢ เสริมศักดิ์ สุขสุขะโน	๔๔๕
➢ พระมหาสมมาส ชุตินันโต	๔๖๐
➢ พระครูสุตถาภรณ์พิสุทธิ	๔๗๔
➢ เสนีย์ สรรพโส, พระมหาสนอง ปจฺโจปการี, ผศ.ดร.	๔๘๘
➢ ชาลี ชื่นรัมย์	๕๐๓
➢ เสือ สัชชานนท์	๕๑๒
➢ ณัฐสันต์ นันทวัฒน์	๕๒๔
➢ พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศ	๕๓๒
➢ พระปลัดสุระ ญาณธโร	๕๔๒
➢ พระมหาศุภกิจ สุภกิจโจ (ภักดีแสน), ดร.	๕๕๕
➢ เอกมงคล เพ็ชรวงษ์	๕๖๙
➢ ปิ่นณวิษณุ แสงหล้า	๕๘๐
➢ พระมหานพวิทย์ ขนติโสภณ (นาเมือง), ดร.	๕๙๔
➢ Assoc.Prof. Wichian Chabootbuntharik, Dr. Ratch Sinthugoot	๖๐๔
➢ สมุทรา สงวนสิน	๖๑๙
➢ ดร.ทิพย์วิวัฒน์ ไสชาติ	๖๒๘
➢ พระครูภาวนาวิจิตรคุณ, ดร.	๖๔๔
➢ พระครูวรเจตยาภิรักษ์	๖๕๓
➢ พ.ต.ท.ชุมพล เพ็งศิริ	๖๖๑
➢ พระครูโอสถกัลยาณธรรม, ดร.	๖๗๖
➢ พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี	๖๘๖
➢ พระมหาสังคม ขยมนนโท	๖๙๖
➢ พระมหาสุเมธ ติติกโร	๗๐๙
➢ พระมหาแสงมะณี รูปสะอาด	๗๒๐
➢ พล.ต.ดร.ณัฐ สุวาสศิริรัตน์	๗๓๐
➢ ประภากร ประกัน	๗๔๔

➤ พระครูปลัดไพฑิระพันธ์ ธมฺมวฑฺฒโน	๗๕๗
➤ พระครูพิศาลโพธิธรรม	๗๖๔
➤ พระครูวรคดีธรรมารักษ์	๗๗๖
➤ พระครูโพธิธรรมานุสาสน์	๗๙๐
➤ พระครูวรวิจิตรสุนทร	๘๐๓
ภาคผนวก	๘๒๐

คำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการฯ

คำสั่ง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิชาการ (Peer Review)

การบริหารงานตามหลักอธิปไตยในพระพุทธศาสนา
Administration According to the Sovereignty in Buddhism

พระครูวรเจตยาภิรักษ์

บทคัดย่อ

ระบอบการบริหารประเทศที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้มีทั้งระบอบประชาธิปไตย และระบอบคอมมิวนิสต์ หรือระบอบเผด็จการ ยังไม่มีการตัดสินที่ชัดเจนว่า ระบอบไหนดีกว่ากัน แต่การบริหารด้วยระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นระบอบที่ดีที่สุดในปัจจุบันนี้ ในขณะที่ประเทศคอมมิวนิสต์ก็ยกให้ระบอบคอมมิวนิสต์เป็นระบอบการบริหารที่ดีที่สุด เช่น ประเทศสหภาพโซเวียต ในอดีต ประเทศจีน ประเทศเกาหลีเหนือ ในปัจจุบัน เป็นต้น การที่จะตัดสินว่าระบอบไหนดีกว่ากันคงตัดสินยากเพราะแต่ละระบอบก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถ้าจะเอาความร่ำรวยของประเทศ หรือว่า เอาความสุขของประชาชนในประเทศเป็นเกณฑ์ตัดสิน ก็ตัดสินไม่ได้เด็ดขาด เพราะแต่ละประเทศที่บริหารด้วยระบอบเดียวกันก็ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ฐานะของประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชนต่างกัน เช่น ประเทศเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ประเทศเกาหลีเหนือ บริหารประเทศด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ผู้นำประเทศได้รับการยกย่องเชิดชูเป็นที่เกรงขามของต่างประเทศ ข้าราชการมีฐานะอยู่ดีกินดี แต่ประชาชนในประเทศอดอยาก ยากแค้น อยู่อย่างลำบากยากจน ประชาชนอยากจะย้ายหนีจากประเทศตัวเอง ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ บริหารประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตย ประเทศเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีฐานะดี อยู่ดีมีสุขทั้งรัฐบาลและเอกชน ประชาชนไม่อยากจะหนีไปไหน ในขณะเดียวกันมีแต่ประชาชนต่างประเทศอยากจะทำไปอยู่ประกอบอาชีพในเกาหลีใต้

คำสำคัญ:การบริหารงาน,หลักอธิปไตย,พระพุทธศาสนา

Abstract

Currently, there are some Regimes being used in some countries which are Democratic Regime and Communism Regime or Dictatorial Regime. There has never been any conclusions whichever is the best. However, the Democracy has been accepted to be used worldwide in some countries while some like Soviet (in the past), China and North Korea say the Communism is the best in administration. However, it is very difficult to decide which one is the best for each country because there are some advantages and disadvantages in both. No matter what criteria we can make, the country wealth or the people's happiness. Nothing cannot be compared because some countries have the same Regimes, though their population status is much different. For example, North Korea and South Korea; the North Korea use the Communism and their leader has been fully respected. Their officials are rich and have good positions while their people are poor and they face difficulties. Some of their population want to move out. In South Korea, they are governed through the Democracy Regime, and the country has been progressing. South Koreans are in good position and both people in the government agencies and

private sectors are happy. No one wants to move out while some people in other countries want to live their lives in South Korea.

Keywords: Administration, Sovereignty, Buddhism

๑. บทนำ

ในกรณีของประเทศจีนที่บริหารประเทศด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ในอดีตชาวจีนอพยพไปอยู่ต่างประเทศแล้วสร้างฐานะร่ำรวยในประเทศที่ไปอยู่ใหม่ทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศ แถบเอเชียด้วยกัน เช่น ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ลาว เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น แต่ในปัจจุบันประเทศจีนกลับเจริญรุ่งเรืองในหลายๆ ด้าน ทั่วโลกต้องจับตามองความเคลื่อนไหวของจีน แสดงให้เห็นว่า การบริหารประเทศด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ก็มีข้อดีอยู่เหมือนกัน ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ที่บริหารประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตย ประเทศชาติยังยากจนอยู่ ประชาชนก็ยากจน ต้องไปทำงานประกอบอาชีพต่างประเทศก็มีเยอะเหมือนกัน อย่างนี้ก็ทำให้ตัดสินใจว่าระบอบการบริหารไหนดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับการบริหารประเทศในปัจจุบัน

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักการบริหารประเทศที่พระพุทธองค์ได้วางหลักไว้ คือ หลักอธิปไตย ๓ ได้แก่ อตฺตอธิปไตย โลกาธิปไตย อัมมาธิปไตย ซึ่งหลักการเหล่านี้ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาวิเคราะห์หลักการทั้ง ๓ นี้ว่า พระพุทธองค์วางหลักการแต่ละอย่างไว้เพื่อเป้าหมายอะไร หลักการไหนควรใช้เมื่อไหร่ และใช้อย่างไร เพราะเหตุไรพระองค์จึงวางหลักเหล่านี้ไว้ หลักทั้ง ๓ นี้ ถ้าปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร

๒. ความหมายของอธิปไตย

อธิปไตย หมายถึง ความเป็นใหญ่ มี ๓ อย่างคือ อตฺตอธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ อัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่[๑]

อธิปไตย หมายถึง อำนาจที่มีผลต่อการตัดสินใจ คือ อตฺตอธิปไตย หมายถึงการตัดสินใจที่ถือความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โลกาธิปไตย การถือตามความคิดของคนส่วนมากเป็นที่ตั้ง อัมมาธิปไตย การถือตามความถูกต้องโดยถือหลักเหตุผลที่เหมาะสม ไม่ถือตามความเชื่ออย่างสุดโต่ง[๒]

๓. วิเคราะห์การบริหารตามหลักอธิปไตย ๓ ในพระพุทธศาสนา

อธิปไตย คือความเป็นใหญ่ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานหรือการปกครอง การที่ครอบครัวยุคใหม่และองค์กรจะประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง จำต้องมีคณะผู้บริหารเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจการของครอบครัวยุคใหม่หรือองค์กร หลักการบริหารก็มีหลายรูปแบบ บางคนก็ถนัดการทำงานแบบเอาตัวเป็นศูนย์กลาง คือตัวเองเป็นใหญ่ หรือภาษาสมัยใหม่เรียกว่า ซีอีโอ CEO (Chief Executive Officer) หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจและความรับผิดชอบสูงสุดในองค์การหรือบริษัท[๓] บางคนก็ถนัดการทำงานเป็นทีมเอาความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก หรือ ประชาธิปไตย บางคนก็ถนัดยึดเอาหลักการเป็นใหญ่ ไม่คำนึงถึงเสียงส่วนมากแต่คำนึงถึงความถูกต้องเป็นใหญ่ ในพระพุทธศาสนามีหลักอธิปไตย ๓ อย่าง คือ อตฺตอธิปไตย โลกาธิปไตย และอัมมาธิปไตย ต่อไปนี้จะศึกษาวิเคราะห์อธิปไตยแต่ละหัวข้อตามลำดับ

๓.๑ อัตตาริปไตย

การบริหารตามหลักอัตตาริปไตยก็คือการบริหารตามรูปแบบของ ซี อี โอ แนวคิดนี้มีหลักที่สำคัญคือ ประธานหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารสูงสุดของบริษัทได้รับมอบอำนาจหน้าที่จากคณะกรรมการอำนวยการ หรือบอร์ดของบริษัทให้มีอำนาจในการจัดการ ซึ่งรวมถึงการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการใช้อำนาจจัดการบริษัทอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด[๔] หน้าที่สำคัญอีกอย่างของ ซีอีโอ ก็คือ ควรต้องบริหารทรัพยากรบุคคลให้เป็น สื่อสารให้เป็น ไม่เช่นนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ยังอาจเกิดแรงสะท้อนกลับมาในทางลบ เพียงเพราะประสานงาน และสื่อสารกับคนในองค์กรได้ไม่ชัดเจน[๕]

การบริหารระบบนี้เหมาะกับการบริหารครอบครัวและองค์กรขนาดเล็ก เช่น บริษัทเอกชน หรือการนำระบบนี้ไปบริหารองค์กรใหญ่ๆ ที่เป็นของเอกชนก็สามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าผู้นำเป็นคนฉลาด รอบคอบ มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล เช่น ตัวอย่างที่ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ กล่าวถึงการบริหารงานขององค์การโทรศัพท์ว่า องค์การโทรศัพท์ใช้เวลาติดตั้งโทรศัพท์ ๔๐ ปี ได้ ๒.๔ ล้านเลขหมาย พอบริษัทในเครือ ซี พี คือบริษัทเทเลคอมเอเชีย เข้าไปสัมปทานจากรัฐบาลใช้เวลา ๕ ปี ติดตั้งโทรศัพท์ให้ประชาชน ได้ ๒ ล้านเลขหมายเท่ากับที่องค์การโทรศัพท์ทำ ๔๐ ปี[๖]

จาก ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานแบบอัตตาริปไตย หรือแบบเอาผู้นำเป็นที่ตั้งทำให้ประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพเหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของผู้นำด้วย ในทางพระพุทธศาสนาการบริหารแบบอัตตาริปไตย พระพุทธองค์ทรงใช้เมื่อสมัยตรัสรู้ใหม่ๆ สาวกยังมีจำนวนน้อยสามารถดูแลทั่วถึงตัวอย่างที่พระองค์ใช้อัตตาริปไตยในการบริหารคณะสงฆ์ เช่น การที่พระองค์อนุญาตให้กุลบุตรผู้มีความประสงค์จะบวชเป็นภิกษุ พระองค์ทรงอนุญาตให้อุปสมบทด้วยการเปล่งพระวาจาว่า เธอจงเป็นภิกษุมานะเถิด หรือเรียกว่า เอหิอุปัสมทา[๗] อาทิ การประทานการอุปสมบทให้แก่พระอัญญาโกณฑัญญะ การบริหารแบบอัตตาริปไตยนี้ก็ทำให้การบริหารคณะสงฆ์ของพระองค์เป็นไปด้วย ความเรียบร้อย ทำให้การเผยแผ่พระธรรมวินัยเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ แต่พระองค์ก็ไม่ได้ยึดเอาหลักการนี้ใช้ในการบริหารตลอดไป เมื่อหมู่สาวกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นพระองค์จึงเปลี่ยนเป็นการบริหารแบบ โลกาธิปไตย และธัมมาธิปไตย

๓.๒ การบริหารงานตามหลักโลกาธิปไตย

การบริหารงานตามหลักโลกาธิปไตย คือการบริหารยึดเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในปัจจุบันเรียกว่า ระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก เพราะอำนาจบริหารเป็นของประชาชน แต่เนื่องจากประชาชนมีเป็นจำนวนมากจึงต้องเลือกตัวแทนเข้าไปบริหาร ระบอบนี้จึงจัดให้มีการเลือกตั้งตัวแทนหรือผู้แทน เช่น เลือกตั้งประธานาธิบดี เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ข้อดีของระบอบนี้คือ ประชาชนมีสิทธิ์เลือกตัวแทนของตนเองด้วยตนเอง ผู้แทนเข้าไปบริหารต้องฟังเสียงของประชาชนด้วย เพราะถ้าบริหารไม่ดีสมัยต่อไป ประชาชนก็ไม่เลือก ระบอบนี้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ข้อเสียคือ ทำให้ล่าช้า เพราะต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน การเลือกตั้งก็มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ไม่สามารถแก้ไข ได้อย่างถาวรหรือเด็ดขาด เพราะยินยอมกันทั้งสองฝ่าย เช่นตัวอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยนี้แสดงให้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่นี้ไม่เหมาะกับประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลที่ สิริอัญญา ได้นำเสนอในบทความเรื่อง “พุทธศาสนากับ

ธรรมาธิปไตย” ตอนหนึ่งว่า สำนักวิจัยสำคัญของสหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่งานเองแล้วว่า ระบอบประชาธิปไตย ไม่เหมาะสมกับประเทศในเอเชียและในประเทศไทย เพราะไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท มิได้คำนึงถึงการซื้อเสียงและการใช้อำนาจอิทธิพล ตลอดจนการคอร์รัปชันซึ่งเป็นด้านหลักที่ปกคลุมประเทศในเอเชียอยู่ สำนักวิจัยนี้จึงได้ชี้ว่าประเทศในเอเชียจึงพากันปฏิเสธประชาธิปไตยแบบที่สหรัฐต้องการให้เป็นแทบจะ สิ้นเชิงแล้ว แม้กระทั่งคนซึ่งต่อต้านคอมมิวนิสต์ชนิดหัวเด็ดตีนขาดก็ปฏิเสธประชาธิปไตย แบบตะวันตกนั้นแล้ว[๘]

สิริธัญญา ได้อ้างถึงคำกล่าวของพุทธทาสภิกขุที่กล่าวไว้ในการปาฐกถาในโอกาสต่างๆ ว่า สิทธิเสรีภาพก็มีทั้งดีและไม่ดี คือมีทั้งฝ่ายสัมมาและฝ่ายมิฉฉา นั่นคือสิทธิเสรีภาพที่รับใช้ประเทศชาติ รับใช้ประชาชนเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสิทธิเสรีภาพที่เป็นสัมมา แต่สิทธิเสรีภาพในการทำลายชาติบ้านเมืองเป็นสิทธิเสรีภาพแบบมิฉฉา การปกครองไม่ว่าในระบบไหนๆ หากไม่ถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่เคารพธรรมและไม่เป็นธรรมแล้ว การปกครองนั้นๆ ก็ใช้ไม่ได้ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับความสามัคคีหรือความสามัคคีหรือการปรองดอง หากไม่ตั้งอยู่ในธรรม ไม่เป็นไปโดยธรรมแล้ว ล้วนใช้ไม่ได้ทั้งสิ้น[๙]

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้แสดงทัศนะว่า โลกาธิปไตย เป็นดาบสองคม มีทั้งคุณและโทษ กล่าวคือหากเสียงส่วนใหญ่ประกอบด้วยธรรม มาจากผู้มีคุณธรรม ย่อมให้คุณ แต่หากไม่ประกอบด้วยธรรม มาจากผู้ขาดธรรมย่อมให้โทษมากกว่าให้คุณ[๑๐] สอดคล้องกับทัศนะที่ว่า พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นด้วยอำนาจ แห่งอธิปไตย ๓ ประการนี้ ประการใด ประการหนึ่ง ทั้งในส่วนที่เป็นกุศลกรรม และอกุศลกรรม เช่น คนทำดีเพราะเห็นตามคนส่วนใหญ่ หรือในทางกลับกัน คนทำชั่วเพราะเห็นตามคนส่วนใหญ่ โดยไม่พินิจพิจารณาว่าที่คนส่วนใหญ่ทำนั้นถูกหรือผิด [๑๑]

ในพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ใช้การบริหารแบบระบอบโลกาธิปไตยเหมือนกัน เช่น ต่อมาเมื่อมีสาวกเพิ่มมากขึ้นพระองค์จึงมอบอำนาจการบริหารให้เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ ให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ อาทิ ทรงอนุญาตให้มีการอุปสมบทด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา[๑๒] คือทรงอนุญาตให้มีพระภิกษุเข้าร่วมสังฆกรรมอย่างน้อย ๕ รูปเป็นอย่างน้อย เฉพาะในชนบทที่ห่างไกล ส่วนในมณฑลประเทศ ทรงอนุญาตให้มีพระภิกษุเข้าร่วมสังฆกรรมตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป[๑๓] คณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทจึงได้ยึดเอาหลักนี้ปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้

จากหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกจะเห็นว่าพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญระบอบการบริหารแบบโลกาธิปไตยมาก เช่น การที่พระองค์แนะนำให้พระนางปชาบดีโคตมีผู้เป็นพระมาตุจฉา (น้า) ผู้ต้องการจะถวายผ้าไหมเนื้อดีที่พระนางทอเองแก่พระพุทธเจ้าเพื่อจะได้ อานิสงส์มาก แต่พระองค์แนะนำให้พระนางถวายแก่สงฆ์จะได้อานิสงส์มากกว่า เรื่องนี้ปรากฏใน พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ ชื่อว่า ทักขินาวีกังคสูตร ในมณฑลนิกาย อุปริปณาสก[๑๔] แต่โลกาธิปไตยในความหมายนี้พระพุทธองค์หมายถึงเสียงส่วนมากหรือสงฆ์ที่ทำตามธรรมตามวินัย ถ้าผิดธรรมผิดวินัยพระองค์ก็ติเตียน ดังพระพุทธพจน์ว่า “นิคคณเห นิคคหารหํ ติเตยนคนที่ควรติเตียน” “ปคคณเห ปคคหารหํ ยกย่องคนที่ควรยกย่อง”[๑๕]

๓.๓ การบริหารงานตามหลักธัมมาธิปไตย

การบริหารงานตามหลักธัมมาธิปไตย คือ การบริหารแบบยึดเอาความถูกต้องเป็นเกณฑ์ไม่ได้คำนึงเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม มีนักปราชญ์ทางด้านพระพุทธศาสนาหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักการนี้ไว้ เช่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือเรื่อง “ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ” สรุปใจความได้ว่า ธรรมาธิปไตยไม่ใช่ระบบแยกต่างหาก อีกระบบจากประชาธิปไตย แต่เป็นคุณภาพ “เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้น” ถ้าการตัดสินใจโดยตรวจสอบเรื่องราว สืบค้นความจริง หาข้อมูลให้ชัดเจนก่อนแท้ ใช้ปัญญาพิจารณาในการตัดสินใจต่างๆ เช่น ถ้าในระบอบประชาธิปไตยก็เป็นการตัดสินใจเลือกตั้ง โดยพิจารณาว่าผู้สมัครคนไหนเป็นคนดี มีความสามารถ มุ่งทำประโยชน์ให้ส่วนรวมจริงๆ ก็ตัดสินใจไปตามความดีงาม ความถูกต้องนั้น เรียกว่าเป็นธรรมาธิปไตย แต่ถ้าเลือกโดยเอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก เรียกว่าอัตตาธิปไตย หรือตัดสินใจเลือกโดยทั่วไปตามกระแส ลงคะแนนแบบเหตามพวกไป เรียกว่าโลกาธิปไตย [๑๖]

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือเรื่อง “พุทธวิธีบริหาร” ตอนว่าด้วยการบริหารตามหลักธัมมาธิปไตยสรุปใจความได้ว่า การบริหารตามหลัก ธัมมาธิปไตย ผู้บริหารต้องประกอบด้วยผละ ๔ คือ ปัญญาผละ วิริยผละ อนวัชชผละ สังคหผละ ปัญญาผละ กำลังคือปัญญา หมายถึง ผู้บริหารต้องมีปัญญา คือ ต้องเป็นผู้ชวนชวายเป็นให้เกิดปัญญา ๓ ด้าน อาทิ สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด ภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ หรือการเจริญภาวนา ในที่นี้ท่านอธิบายการรอบรู้ ๓ อย่าง คือ รู้จักตน รู้คน รู้งาน รู้จักตนเองคือรู้ความสามารถของตน อุปนิสัยของตน รู้จักคน คือรู้จักคนที่ทำงานร่วมกัน หมายความว่า มอบงานให้ถูกกับคน และรู้งาน คือรู้จักงานที่รับผิดชอบ วิริยผละ พลังของความเพียร ผู้บริหารต้องเป็นคนขยัน อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ทอดทิ้งธุระกลางคัน ในที่นี้ท่านอธิบายเกี่ยวกับสังฆาริกะ คือ มีความขยันสู้งานเพราะคนอื่นชักชวนแนะนำ อสังฆาริกะ มีความขยันสู้งานด้วยความเพียรของตนเอง อนวัชชผละ พลังแห่งการทำงานที่ไม่มีโทษ คือประกอบการทำงานสุจริต ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ท่านอธิบายว่า ผู้บริหารต้องเว้นอบายมุข อันเป็นทางแห่งความเสื่อม เช่น ไม่ติดการพนัน ไม่ติดสุรายาเสพติด ไม่เกียจคร้าน ไม่คบมิตรชั่ว จากนั้นให้รักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ สังคหผละ คือให้มีพรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และสังคหผละ พลังแห่งการสงเคราะห์ หมายถึงผู้บริหารต้องเป็นคนสงเคราะห์เพื่อนร่วมงานตามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ การสงเคราะห์มีหลายวิธี เช่น การให้สิ่งของการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ สุภาพอ่อนโยน การช่วยเหลือการงานบางครั้งบางคราว และการวางตัวเสมอต้นเสมอปลายหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา[๑๗]

จากทัศนะของพระธรรมโกศาจารย์ที่นำเอาปัญญาผละมาเป็นเครื่องมือในการบริหารตามหลักธัมมาธิปไตยนี้ ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับทัศนะดังกล่าวนี้เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสสรรเสริญปัญญาไว้หลายแห่งต่างกาลต่างวาระกัน เช่น ตรัสว่า “ปัญญาโลกสมิ ปชฺโชโต ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” [๑๘] “ปัญญานรานํ รตนํ ปัญญา เป็นรัตนะของนรชน” [๑๙] เป็นต้น ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปัจจัยเป็นเครื่องพัฒนาปัญญาอยู่ ๒ อย่าง คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ [๒๐] ปรโตโฆสะ แยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นบุคคลโดยตรง เช่น บิดามารดา ครู อาจารย์ ผู้เป็นกัลยาณมิตร คอยแนะนำเตือน ในสิ่งที่ดีงามก่อให้เกิดความรู้หรือปัญญา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายนอก ส่วนที่สองได้แก่ คัมภีร์ต่าง ๆ ที่บันทึกคำสอนของท่านผู้รู้ทั้งหลาย เช่น ตำรับตำรา หรือหนังสือเรียน เป็นต้น เป็นแหล่งความรู้ที่เป็นประโยชน์เมื่อได้อ่านแล้วจะทำให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่การพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญสิ่งที่ได้รับฟังมาจากบิดามารดา ครูอาจารย์นั้น หรือที่ได้อ่านมานั้นตามกำลังสติปัญญา ก็จะก่อให้เกิดปัญญาเพิ่มขึ้น เช่น ได้ยินบิดามารดาบอกว่า การดื่มสุราไม่

ดีเพราะจะทำให้สูญเสียการทรงตัว สติจะอ่อนกำลังไม่สามารถควบคุมความคิดหรือวิยะร่างกายของตนให้อยู่ในสภาวะปกติได้ เมื่อได้รับฟังมาอย่างนี้แล้ว ก็นำไปคิดไตร่ตรองต่อว่า เพราะเหตุไร สุราจึงมีฤทธิ์ทำให้คนที่ดื่มเป็นอย่างนั้น ก็ต้องไปศึกษาต่อว่า สุราประกอบด้วยสารอะไรบ้าง หรือว่า สุราทำมาจากอะไร เมื่อคิดพิจารณาอย่างนี้แล้วก็จะทราบข้อเท็จจริงของสุรา ความรู้ที่ได้ก็กลายเป็นปัญญา ที่เกิดขึ้นด้วยโยนิโสมนสิการ[๒๑]

จากข้อความที่ได้ทำการศึกษามานี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารตามหลักธัมมาธิปไตยผู้บริหารต้องประกอบด้วยผล ๔ ประการ คือ ปัญญาผล วิริยะผล อดทนผล และสังคผล ดังกล่าวนั้นจึงจะประสบความสำเร็จในการบริหารตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

เรื่องการรื้อฟื้นคติขึ้นมาตัดสินใหม่ของเจ้าชายพันธุละมหาอำมาตย์ของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เจ้าพันธุละ ได้บริหารตามหลักธัมมาธิปไตย ความย่อว่า เจ้าชายพันธุละ ได้รื้อฟื้นคติความที่คณะผู้พิพากษาชุดเดิมตัดสินไม่เป็นธรรมขึ้นมาพิจารณา ใหม่ แล้วตัดสินให้ผู้ถูกเป็นฝ่ายชนะ ให้ผู้ผิดเป็นฝ่ายแพ้ ทำให้ประชาชนพอใจการตัดสินของเจ้าชายพันธุละ พวกกันส่งเสียงสาธุการ ดังไปถึงพระตำหนักของพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทราบเรื่องจึงแต่งตั้งให้เสนาบดีพันธุละ เป็นผู้พิพากษาอีกตำแหน่งหนึ่ง[๒๒]

การที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งอัครสาวกทั้งสอง คือพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ก็ทำตามธัมมาธิปไตย กล่าวคือ พระเถระทั้งสองรูปนี้เคยได้บำเพ็ญบารมีมาตั้งแต่อดีตชาติเพื่อได้ตำแหน่งอัครสาวกของพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ถึงแม้ว่าการแต่งตั้งครั้งนั้นจะมีเสียงคัดค้านจากพระภิกษุเป็นจำนวนมากว่า พระองค์เห็นแก่หน้า เห็นแก่พวกพ้อง เพราะพระเถระทั้งสองรูปนั้นเพิ่งจะบวชไม่นาน มีพระเถระที่มีพรรษามากกว่าและเหมาะสมกว่าหลายรูป พระองค์นำเรื่องราวในอดีตชาติของแต่ละรูปมาแสดงให้เห็นพวกภิกษุฟัง เสียงคัดค้านจึงเงียบหายไปทุกรูปจึงยอมรับการตัดสินพระทัยของพระองค์[๒๓]

ในบรรดาอธิปไตยทั้ง ๓ นั้น ธัมมาธิปไตยนี้พระองค์ให้ความสำคัญมากเห็นได้จากพระพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระ ไตรปิฎกหลายแห่งที่พระองค์ทรงเตือนให้ภิกษุ ยึดเอาธรรมเป็นใหญ่ ทรงแนะนำให้ภิกษุยึดเอาพระธรรมเป็นที่พึ่ง เช่น พระพุทธพจน์ในมหาปริณิพานสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค ในจักกวัตติสูตร ที่ฉนิกาย ปาฏิกวรรค ในโคปกโมคคัลลานสูตร ในอิตติปิสุตร สังยุตตนิกาย ชนธวรรค ในคิลานสูตร สังยุตตนิกาย มหาวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่งไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เกิด”[๒๔]

๔. บทสรุป

การบริหารงานตามหลักอธิปไตย ๓ คือการบริหารแบบเอาตัวเป็นใหญ่ในการตัดสินสั่งการโดยไม่ต้องขอความเห็นจากคนอื่น เมื่อสั่งการไปแล้วผู้สั่งรับผิดชอบแต่ผู้เดียว เรียกว่า อัตตาธิปไตย ข้อดีของการบริหารแบบนี้ คือ ทำให้รวดเร็วทันใจ ได้งานมาก ข้อเสีย คือ โอกาสที่จะผิดพลาดมีสูง และเป็นการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของคนอื่น การบริหารแบบเอาเสียงส่วนมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน หรือการบริหารแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ผู้เป็นหัวหน้าต้องฟังเสียงคนอื่นด้วย เมื่อเสียงส่วนมากว่าอย่างไรก็เอาตามนั้น เรียกว่า โลกาธิปไตย ข้อดีของการบริหารแบบนี้ คือ ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารหรือแสดงความคิดเห็น การบริหารโปร่งใส เพราะมีระบบการตรวจสอบ ข้อเสียคือ ทำให้ล่าช้าเพราะต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน การบริหารแบบเอาความถูกต้องเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงเสียงส่วนมาก เรียกว่า ธัมมาธิปไตย แต่ถ้าเสียงส่วนมากถูกก็ถือว่าเป็นธัมมาธิปไตยเหมือนกัน พระพุทธองค์ได้วางหลักการบริหารทั้ง ๓ นี้ไว้เพื่อเป็นแนวทางให้สาวกนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ตามความเหมาะสมแก่

สถานการณ์ดังที่พระองค์ได้ใช้เป็นแบบอย่างมานั้น ในบรรดาหลักการบริหารทั้ง ๓ นี้ พระองค์จะให้ความสำคัญกับหลักธรรมาธิปไตยมากกว่า เพราะการยึดธรรมเป็นใหญ่หรือยึดความถูกต้องเป็นหลักจะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว

โดยสรุปไม่ว่าจะบริหารแบบไหน ถ้ายึดความถูกต้องตามธรรมตามระเบียบกฎหมายและระเบียบขององค์กรนั้นๆ ก็ถือว่าการบริหารตามหลักธรรมาธิปไตยเหมือนกัน เพราะหลักการบริหารทั้ง ๓ นี้สามารถแยกออกจากกันโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เหตุที่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถเชื่อมโยงถึงกันหมดไม่ว่าจะยกหลักธรรมข้อไหนขึ้นมาปฏิบัติก็เท่ากับได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนครบทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- [๑] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๔, อัง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๑, ดูเพิ่มเติมใน พระพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔๘๔.
- [๒] <http://th.wikipedia.org/wiki/อธิปไตย> (๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๓] <http://blog.eduzones.com/jipatar/> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๔] <http://blog.eduzones.com/jipatar/> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๕] <http://www.classifiedthai.com/content.>(๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๖] อภิวัฒน์ วรณกร, ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ คิด พุด เขียน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๘.
- [๗] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.
- [๘] สิริอัญญา บทความเรื่อง “พุทธศาสนากับธรรมาธิปไตย, [ออนไลน์]
แหล่งที่มา : <http://www.paisalvision.com>(๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๙] <http://www.paisalvision.com/> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๑๐] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙,ราชบัณฑิต), คำว่าดี, [ออนไลน์]
แหล่งที่มา : <http://www.kalyanamitra.org> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๑๑] <http://www.br.ac.th> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๑๒] คือการสวดตั้งญัตติประกาศให้สงฆ์ทราบ ๑ ครั้ง แล้วสวดประกาศรับเข้าหมู่ ๓ ครั้ง.
- [๑๓] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๕๙/๓๙, ๓๘๘/๒๗๖, ๔๕๐/๓๒๘.
- [๑๔] ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๖/๔๒๔-๔๓๒.
- [๑๕] ชุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑.
- [๑๖] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ,
[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.nidambe11.net> (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- [๑๗] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓-๗๘.
- [๑๘] ส.ส. (บาลี) ๑๕/๘๐/๓๓. ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๐/๘๕.
- [๑๙] ส.ส. (บาลี) ๑๕/๕๑-๕๒/๒๖, ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๑/๖๗.
- [๒๐] อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๒๗/๑๑๕, อัง.ทุก.อ. (ไทย) ๒/๑๒๗/๕๓.

- [๒๑] พระมหานันทน์ อาทิตวโร, “การพัฒนาสังฆารเพื่อการบรรลธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท” , วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๗๐.
- [๒๒] ดุรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๑๙๗.
- [๒๓] ดุรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๕๕.
- [๒๔] ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๕/๑๑๑, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๐/๕๙, ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๘๐/๘๗, ส.ชนธ. (ไทย) ๑๗/๕๙, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒๗๕/๒๒๔.